

змін до ідентифікаційного номера електронних блоків управління транспортних засобів [11]. Ці та інші прийоми підготовки, учинення й приховування знищення, підробки або заміни номерів вузлів і агрегатів транспортного засобу використовуються в різних поєднаннях і різній послідовності, залежно від характеру вчиненого злочину та особливостей особи злочинців [8, с. 26].

Висновки. Підводячи підсумок викладеному, варто констатувати, що реалізація кожного з роз-

глянутих способів знищення, підробки або заміни номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу незмінно залишає певні сліди, які характеризують кваліфікацію злочинця (рівень володіння знаряддями (технічними засобами), указують на умови (обстановку), у якій здійснювалася протиправна діяльність, кількість суб'єктів злочину. Усе це дає змогу органу досудового розслідування висунути цілеспрямовані версії, визначити правильний напрям у розслідуванні вже на його початковому етапі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сезонов В.С. Автотранспортний засіб як об'єкт криміналістичного дослідження / В.С. Сезонов // Право і безпека. – 2013. – № 2 (49). – С. 140–145.
2. Брисковська О.М. Розкриття підрозділами карного розшуку злочинів, пов'язаних з незаконним заволодінням автотранспортними засобами : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / О.М. Брисковська. – К., 2012. – 18 с.
3. Короткий тлумачний словник української мови / під ред. Д.Г. Гринчишина. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Рад. шк., 1988. – 320 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013. – № 9–10, 11–12, 13. – Ст. 88.
5. Біленчук П.Д. Криміналістика (криміналістична техніка) : [курс лекцій] / П.Д. Біленчук, А.П. Гегель, А.М. Салтевський, Г.С. Семаков. – К. : МАУП, 2001. – 216 с.
6. Розслідування злочинів у сфері господарської діяльності: окремі криміналістичні методики : [монографія] / [кол. авторів: В.Ю. Шелітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель та ін.] ; за ред. В.Ю. Шелітька. – Х. : Право, 2006. – 624 с.
7. Зуйков Г.Г. Установление способа совершения преступлений / Г.Г. Зуйков. – М., 1970. – С. 15–16.
8. Жердев П.А. Первоначальный этап расследования преступлений, связанных с подделкой или уничтожением идентификационного номера транспортного средства в целях эксплуатации или сбыта : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.12 / П.А. Жердев. – Хабаровск, 2014. – 198 с.
9. Розслідування злочинів, пов'язаних із знищенням, підробкою або заміною номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу : [методичні рекомендації] / [С.С. Чернявський, О.М. Брисковська, А.А. Вознюк та ін.]. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2013. – 85 с.
10. Патрелюк Д.А. Розслідування незаконних заволодінь транспортними засобами, вчинених неповнолітніми : [навчальний посібник] / Д.А. Патрелюк. – Д. : ФОП Лопатніков С.Г., 2012. – 221 с.
11. Чеснокова Е.В. Экспертное исследование маркированных обозначений на транспортных средствах по делам, связанным с их незаконным завладением : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук / Е.В. Чеснокова. – М., 2007.

УДК 347.21

ПРО ДЕЯКІ ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ ЯК УЧАСНИКА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИХ ПРАВОВІДНОСИН

SOME WAYS OF INCREASING ROLE OF PROSECUTION IN UKRAINE MEMBER PENAL LEGAL

Дудко Є.В.,

*прокурор відділу нагляду за додержанням законів органами Служби безпеки України,
державної митної служби та державної прикордонної служби*

Управління нагляду за додержанням законів у кримінальному провадженні прокуратури міста Києва

У статті на основі з'ясування соціально-правової природи правового статусу прокуратури України та змісту кримінально-виконавчих правовідносин визначено проблемні питання з означеної теми дослідження, а також розроблено науково обґрунтовані шляхи їхнього вирішення по суті.

Ключові слова: прокуратура, учасник, суб'єкт правовідносин, кримінально-виконавчі правовідносини, органи й установи виконання покарань, форми та засоби прокурорського реагування, правопорушення.

В статье на основе выяснения социально-правовой природы правового статуса прокуратуры Украины и содержания уголовно-исполнительных правоотношений определены проблемные вопросы по указанной теме исследования, а также разработаны научно обоснованные пути их решения по существу.

Ключевые слова: прокуратура, участник, субъект правоотношений, уголовно-исполнительные правоотношения, органы и учреждения исполнения наказаний, формы и средства прокурорского реагирования, правонарушения.

The article, based on the elucidation of social and legal nature of the legal status of Ukraine and Prosecutor content penal relationships identified issues with the designated research topics, and developed evidence-based solutions on the merits.

Key words: prosecutor, participant, legal entity, Penal relationship, enforcement and penal institutions, forms and means of prosecutor's response, offense.

Актуальність теми. Як свідчить практика, незважаючи на визначені в законі різні форми й види контролю за станом виконання та відбування кримінальних покарань в Україні, кількість правопорушень в органах і установах виконання покарань щорічно не зменшується.

Однією із детермінант, що зумовлює таку ситуацію, є неналежне використання можливостей прокуратури України в удосконаленні (реформуванні, оптимізації тощо) кримінально-виконавчих правовідносин, зокрема в частині підвищення відповідальності працівників прокуратури за результати перевірки оперативно-службової діяльності персоналу Державної кримінально-виконавчої служби (далі – ДКВС) України. Не менш важливою проблемою в цьому контексті є й те, що досі на теоретико-прикладному рівні дискусійними є питання щодо визначення ролі та місця прокуратури у кримінально-виконавчій діяльності (у вигляді суб'єкта чи учасника правовідносин), що, у свою чергу, вимагає посилення уваги науковців до розробки наявних проблем, включаючи й дослідження на міждисциплінарному (комплексному) рівні.

Вивчення наукової літератури виявило, що більшою мірою питаннями, що становлять предмет дослідження статті, займаються науковці, котрі розробляють проблеми діяльності прокуратури, а саме: Ю.М. Грошевий, Л.М. Давиденко, В.С. Зеленецький, С.В. Домбровський, М.В. Косюта, М.Л. Лісовий, О.Р. Михайленко, Ю.Е. Полянський, В.Я. Тацій, Є.В. Фесенко, М.К. Якимчук. Поряд із цим варто визнати, що без залучення до цього процесу науковців інших галузей, що становлять зміст боротьби зі злочинністю в Україні, зокрема вчених кримінально-виконавчого профілю, а також без глибокого аналізу особливостей кримінально-виконавчих правовідносин підвищити ефективність діяльності прокуратури України у сфері виконання покарань буде вкрай проблемно, що й стало додатковим аргументом під час вибору теми статті.

Виклад основного матеріалу. Необхідність постановки питання вдосконалення діяльності прокуратури як окремого наукового завдання в статті зумовлена такими обставинами:

– по-перше, прийняттям у жовтні 2014 р. нової редакції Закону України «Про прокуратуру», у ст. 1 якого зазначена мета діяльності органів прокуратури в Україні, а саме: захист прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства й держави. Аналогічна мета діяльності суб'єктів і учасників відповідних правових відносин закріплена й в інших нормативно-правових актах, що стосуються змісту об'єкта та предмета цього дослідження, а саме а) у ч. 1 ст. 1 Кримінального виконавчого кодексу України (далі – КВК України) «Мета і завдання кримінально-виконавчого законодавства України»; б) у ч. 1 ст. 1 Кримінального кодексу України (далі – КК України) «Завдання Кримінального кодексу України»; в) у ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України «Завдання кримінального провадження» тощо, що дає змогу зробити висновок про те, що прокуратура є учасником кримінально-виконавчих правовідносин, і розглядати прокуратуру

як одного із суб'єктів реалізації політики у сфері виконання покарань України;

– по-друге, закріплення на законодавчому рівні в Україні завдання щодо приведення умов виконання й відбування покарань до міжнародних стандартів (Закон України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до Європейських стандартів» від 08 квітня 2014 р. № 1186-VI), нагляд за належним дотриманням яких на практиці є додатковим змістовим елементом прокурорських перевірок у ДКВС України і своєрідним індикатором рівня «олюднення» (гуманізації тощо) кримінально-виконавчих правовідносин;

– по-третє, однією з проблем, що потребує розв'язання та визначена в Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України (схвалена Указом Президента України від 08 листопада 2012 р. № 631/2012), є неналежна реалізація органами й установами виконання покарань вимог закону щодо захисту інтересів особи, суспільства й держави, що певною мірою пов'язано з недоліками та помилками у здійсненні прокурорського нагляду у сфері виконання покарань, а також із низькою ефективністю діяльності прокуратури як учасника кримінально-виконавчих правовідносин;

– по-четверте, одним із ключових завдань, що поставлені суспільством перед державними органами України, включаючи й прокуратуру, є підвищення ефективності їхньої діяльності й реалізація у повному обсязі змісту сучасної політики у сфері боротьби зі злочинністю й такого її виду, як кримінально-виконавча політика України. Як із цього приводу правильно зауважила О.В. Єні, заходи щодо протидії злочинності здійснюється органами прокуратури в межах кожної з виконуваних нею функцій [1, с. 231]. Крім того, слушною в цьому аспекті є думка про те, що фактично вся діяльність органів прокуратури пронизана запобіжним змістом і обов'язок виявляти причини й умови вчинення злочинів притаманний усім без винятку напрямам прокурорського нагляду [2, с. 15];

– по-п'яте, видозміна кримінально-виконавчих правовідносин прямо пов'язана з такими самими процесами й серед інших видів правовідносин, суб'єктом або учасником яких є прокуратура, що ставить перед нею й інші завдання під час прокурорського нагляду, які надавали б можливість більш якісно впливати в ході перевірок на стан того чи іншого виду діяльності, включаючи кримінально-виконавчу, в Україні. Цікавим у зв'язку з цим є висновок, до якого дійшов С.В. Лучко, а саме: після вступу в законну силу 01 січня 2004 р. КВК України суттєво оновилося і вдосконалилося законодавство у сфері виконання покарань, у тому числі сформувалась її нова галузь. Новий КВК України є свідченням того, що у сфері виконання покарань створилась особлива група відносин, зміст яких має самостійне правове регулювання [3, с. 218];

– по-шосте, сучасний стан (1991–2014 рр.) кримінально-виконавчої діяльності, яка набула кризового характеру, потребує втручання та прикладення спіль-

них зусиль щодо вирішення наявних проблем усіх суб'єктів і учасників кримінально-виконавчих право-відносин, включаючи й прокуратуру України.

Сутність цієї проблеми чітко відображена в розділі 1 «Проблема, що потребує розв'язання» Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби, а саме: чинна система виконання кримінальних покарань і попереднього ув'язнення, побудована ще за радянських часів, не відповідає сучасному рівню соціально-економічного розвитку суспільства та принципам гуманізму й поваги до прав і свобод людини у процесі виконання покарань [4], тобто й у цьому випадку прокуратура має по-новому підійти до здійснення прокурорського нагляду у сфері виконання покарань і загалом до реалізації змісту сучасної кримінально-виконавчої політики України;

– по-сьоме, має бути піддана видозміні й організації взаємодії всіх суб'єктів реалізації кримінально-виконавчої політики України, включаючи прокуратуру, з тією метою, щоб забезпечити реалізацію на належному рівні законодавчо визначених завдань і мети їхньої діяльності, ураховуючи, як слушно зауважив з цього приводу О.М. Джужа, що під час визначення свого предмета кримінально-виконавча політика спирається на інтегративні якості соціальної політики, держави, положення території управління й наукових галузей кримінально-правового і кримінально-процесуального циклу, а також здобутки соціології та кримінології [5, с. 23].

Отже, варто визнати, що в зазначених умовах роль і місце прокуратури в системі суб'єктів реалізації кримінально-виконавчої політики України має бути видозмінена, у тому числі з урахуванням можливостей тих її функцій, що мають безпосередній стосунок до захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства й держави у сфері виконання покарань України.

Разом із тим для того щоб розробити комплекс науково обґрунтованих заходів у цьому напрямі, потрібно досить детально розібратись у змісті як політики загалом, так і кримінально-виконавчої політики зокрема, ураховуючи, що функція прокурорського нагляду за законністю кримінально-виконавчої діяльності відрізняється від інших функцій прокуратури, але водночас тісно пов'язана з ними, забезпечуючи захист громадянських прав засуджених, їхній правовий статус і виконуючи роль засобу превалювання каральної функції держави, застосування державного примусу, захисту суспільства та громадян [6, с. 231].

У науковій літературі під політикою (від грец. *politike (techne)* – мистецтво керувати державою) розуміють діяльність органів державної влади, партій, громадських об'єднань (груп) у галузі внутрішньодержавного управління та міжнародних відносин, що відповідає їхнім інтересам і цілям [7, с. 455]. У зв'язку з цим В.І. Борисов зауважив, що політика виражає функції держави щодо керівництва зовнішніми й внутрішніми сферами та напрямками суспільного життя [8, с. 305].

Важливим складником внутрішньої політики будь-якої держави є боротьба зі злочинністю, у тому числі в органах і установах виконання покарань, яка покли-

кана знизити її рівень і забезпечити соціальний стан, що відповідає потребам безпеки суспільства від злочинності. Проте варто з цього приводу погодитись із Г.Ю. Лесніковим і М.А. Лопашенко, які вважають, що в цьому випадку мова йде про різні за вагомістю напрями діяльності держави в цій сфері, визначення форм, завдань, змісту такої діяльності, установалення державних органів, які ведуть боротьбу зі злочинністю й тісно пов'язані з нею іншими видами антисуспільної поведінки [9, с. 8–9]. Більше того, варто при цьому враховувати й особливі риси сучасної правової системи України, пріоритетним у якій є євроінтеграційний вектор розвитку [10, с. 348], зокрема з урахуванням підписання Україною в червні 2014 р. Економічної угоди про вступ до Європейського Союзу [11].

Як установили А.В. Селіванов та О.Р. Рябченко, залежно від засобів досягнення результатів боротьби зі злочинністю, державна політика ділиться на соціальний і правовий складники, основним суб'єктом яких є державна влада [12, с. 5]. У свою чергу, правова політика боротьби зі злочинністю складається зі стратегічних напрямів, характерні риси яких зумовлені предметом, завданнями й методами досягнення корисних для суспільства результатів [8, с. 305].

Такими напрямками («підсистемами»), на переконання П.Л. Фріса, є кримінально-правова, кримінально-процесуальна, кримінально-виконавча та кримінологічна політика [13, с. 11]. При цьому, як правильно зробив висновок В.І. Борисов, кримінологічний, кримінально-процесуальний і кримінально-виконавчий напрями правової політики не рівнозначні за своїм впливом і місцем у боротьбі зі злочинністю, порівняно з напрямом кримінально-правовим [8, с. 306]. Останній як один зі складників правової політики в цій сфері суспільних відносин водночас є її системоутворювальним елементом, а тому посідає домінуюче місце серед інших її напрямів. Зокрема, кримінально-правова політика є змістом кримінально-процесуальної політики й зумовлює підстави обрання відповідних форм її реалізації заходами останньої, а актуалізація певних видів покарань, визначених кримінальним законом, зумовлює зміст кримінально-виконавчої політики щодо їх виконання. Саме тому кримінально-процесуальний, кримінально-виконавчий і кримінологічний напрями перебувають під подвійним впливом загальносоціальних завдань політики держави в розгляданій сфері і кримінально-правовій політиці [8, с. 306], що важливо враховувати посадовим особам прокуратури під час нагляду у сфері виконання покарань.

Разом із тим, як правильно зауважив П.Л. Фріс, необхідно визнати, що виділення вказаних напрямів є дещо умовним, оскільки ця державна політика реально становить собою, як правило, комплексне вирішення й соціальних, і правових завдань боротьби зі злочинністю, усі складники якої перебувають (мають перебувати) між собою у функціональній залежності і взаємодії [13, с. 13], що важливо з огляду видозміни діяльності прокуратури та підвищення ефективності прокурорського нагляду.

При такому підході, на думку А.Ф. Крижановського, підтримання й зміцнення правового порядку

в суспільстві в сучасних умовах як необхідної передумови ефективного функціонування розгалуженого правоохоронного та правозахисного механізму за участі інституцій держави й громадянського суспільства потребують ґрунтовного доктринального супроводу, планування та прогнозування, визначення стратегічної мети, головних завдань, форм і методів діяльності в цій сфері [14, с. 692]. При цьому, ураховуючи, що зміст правової політики, зумовлений волею народу (громадянського суспільства), фактично опосередковується, як справедливо підкреслюють М.В. Панов і Л.П. Герасіна, його повноважним інституційним представником – державою, переважна частина якої регулюється за допомогою права, законотворчого процесу, винесенням політико-правових рішень і втілюється в нормативні форми та спирається на міжнародно-правові принципи [15, с. 36].

Більше того, як правильно зробив висновок П.Л. Фріс, зазначений вид політики реалізується на основі норм деяких галузей права, кожна з яких має свою специфіку та накладає певний відбиток на форми й методи реалізації. Зокрема, у теоретичному аспекті це дає підстави для виділення в політиці у сфері боротьби зі злочинністю як цілісної соціально регулятивної системи окремих її підсистем (елементів) – кримінально-правової, кримінально-процесуальної, кримінально-виконавчої та профілактичної (кримінологічної) політики [16, с. 8–9].

Водночас варто погодитись із В.І. Борисовим, який переконаний, що розв'язання завдань державної політики боротьби зі злочинністю, особливо в частині застосування кримінального законодавства, не обмежується питаннями якості й ефективності останнього. Досягнення необхідного для суспільства стану безпеки від злочинних посягань можливе лише шляхом широкого й комплексного поєднання заходів боротьби зі злочинністю: 1) організаційно-правових і адміністративно-управлінських (як вияв державної волі); 2) соціально-економічних, культурологічних і природно-людських (як розвиток суспільства та людини); 3) спеціально-законодавчих, методологічно-правових і кримінологічних як загалом, так і з певними її видами.

У межах цих заходів кримінально-правовий напрям державної політики боротьби зі злочинністю виконує функцію системоутворювального елемента і є необхідним інструментом досягнення суспільно корисного результату [8, с. 312], що, без сумніву, також має враховуватись органами прокуратури при проведенні перевірок законності діяльності органів та установ виконання покарань ДКВС України й прийнятті рішень за їхніми результатами.

Важливим є й інший висновок із цього приводу: для всіх видів політики у сфері боротьби зі злочинністю неабияке значення набуває правозастосовна діяльність, оскільки вона пов'язана із практичним використанням і ефективним застосуванням закону, насамперед про кримінальну відповідальність, правоохоронними й судовими органами. Саме цей аспект зазначеної політики відображає політичну волю держави щодо боротьби зі злочинністю, зокрема з тими її виявами, які набувають особливого негативного

резонансу для суспільства в цей час його розвитку, зокрема, у сфері виконання покарань. При цьому якщо в правотворчій діяльності втілюються стратегічні завдання політики держави в досліджуваній сфері, то у правозастосовній – тактичні.

Виходячи з цього, як правильно зауважив В.І. Борисов, успішне здійснення останньої не може спиратися лише на кримінально-правові норми, як би якісно вони не були вирішені. Великого значення набувають організаційно-правові й адміністративно-управлінські заходи, за допомогою яких держава концентрує увагу на боротьбі з певними видами суспільно небезпечних діянь, визначених законом про кримінальну відповідальність злочинами. Саме тому за певних умов правозастосовна діяльність може суттєво вплинути на показники результативності боротьби зі злочинністю [8, с. 308].

Цей висновок повною мірою стосується й кримінально-виконавчої політики, зміст якої в широкому розумінні переплітається зі змістом інших видів політики у сфері боротьби зі злочинністю, насамперед кримінально-правової. При цьому об'єднувальним елементом цих двох суспільно-правових явищ є політика у сфері боротьби зі злочинністю.

Разом із тим кримінально-правова та кримінально-виконавча політики є структурно-інтегрованими елементами більш широкого поняття – політики у сфері боротьби зі злочинністю. Проте, незважаючи на діалектичний зв'язок між злочинним і покаранням, варто зазначити, що кожен із зазначених елементів має свій вузький зміст, який, з одного боку, надає можливість автономного їх існування, а з іншого – дає змогу виокремити відміни й об'єднувальні ознаки, що важливо з огляду вироблення науково обґрунтованих заходів, спрямованих на вдосконалення діяльності суб'єктів реалізації цього виду політики. Так, незважаючи загалом на досить жорсткий характер норм чинного на сьогодні КК України, порівняно з КК Української РСР 1960 р. [17, с. 147–149], судова практика (як одна з форм реалізації кримінально-правової політики) йде більш гуманним шляхом, застосовуючи майже до 50% засуджених положення норм такого інституту кримінального права, як звільнення від покарання та відбування (розділ XII Загальної частини КК України) [18, с. 27].

Показовими у цьому контексті є сучасні підходи законодавця щодо гармонізації вітчизняних нормативно-правових актів до змісту кращих міжнародно-правових актів у сфері виконання покарань. Зокрема, 08 квітня 2014 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України», відповідно до якого посилена кримінальна відповідальність за вчинення певних злочинів (ст. ст. 110, 113, 114-1, 279 КК України) шляхом збільшення строків позбавлення волі для засуджених [19]. Водночас 08 квітня 2014 р. також був прийнятий Закон України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів», який суттєво знизив вимоги режиму відбування покарання для осіб, позбавлених волі [20], і певною мірою став суперечити змісту матеріальних норм

права (КК України), оскільки підвищення рівня кримінальної відповідальності має передбачати процес реалізації цього Закону й у сфері виконання покарань. Як із цього приводу зауважив В.О. Туляков, у такому сенсі динаміка кримінального права є не тільки й не стільки процесом правореалізації шляхом примусового чи вільного використання, виконання, не порушення, застосування правової заборони, а й, можливо, процесом формування та інтерпретації кримінально-правових норм відповідно до потреб суспільного розвитку. Тобто, у сучасних умовах динаміка кримінального права визначає характеристику постійного становлення й розвитку, відтворення кримінально-правових заборон на законодавчому та індивідуальному рівнях [21, с. 7].

Висновки. Ураховуючи зазначене та виходячи з вищевикладеного, навряд чи можна визнати співвідносними зі змінами, що були внесені в закон про кримінальну відповідальність 08 квітня 2014 р., зміни у КВК України, оскільки в сучасних умовах постійного недофінансування ДКВС України з Державного бюджету України (до 60% щорічно) [22], некомплекту персоналу виправних колоній, а також наявності інших проблем у сфері виконання покарань на практичному рівні реалізувати належним чином зміст кримінально-виконавчої політики та змісту прокурорського нагляду у сфері виконання покарань надзвичайно складно, що необхідно враховувати органам прокуратури при прийнятті рішень за результатами перевірки органів і установ виконання покарань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Єні О.В. Протидія злочинам, що вчиняються в установах виконання покарань, засобами прокурорського нагляду / О.В. Єні // Сучасна наука – пенітенціарній практиці : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 24 жовт. 2013 р.). – К. : Інститут кримінально-виконавчої служби, 2013. – С. 231–234.
2. Мірошніченко С.С. Діяльність прокуратури з попередження організованої злочинності : [монографія] / С.С. Мірошніченко. – К. : Ін Юре, 2008. – 212 с.
3. Лучко С.В. Деякі питання реалізації кримінально-виконавчих правовідносин в пенітенціарних установах України / С.В. Лучко // Сучасна наука – пенітенціарній практиці : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 24 жовт. 2013 р.). – К. : Інститут кримінально-виконавчої служби, 2013. – С. 218–220.
4. Колб О.Г. Забезпечення особистої безпеки засуджених у виправних колоніях України / О.Г. Колб // Правова доктрина України : у 5 т. – Х. : Право, 2013. – Т. 5 : Кримінально-правові науки в Україні: стан, проблеми та шляхи розвитку / В.Я. Тацій, В.І. Борисов, В.С. Батиргарєєва та ін. ; за заг. ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова. – 2013. – С. 840–864.
5. Кримінально-виконавче право України : [підручник] / [О.М. Джужа, І.Г. Богатирьов, О.Г. Колб та ін.] ; за заг. ред. О.М. Джужі. – К. : Атіка, 2010. – 752 с.
6. Горбачевський В.Я. Сутність, завдання, предмет та об'єкти прокурорського нагляду за додержанням кримінально-виконавчого законодавства / В.Я. Горбачевський, Є.В. Дудко // Сучасна наука – пенітенціарній практиці : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 4 грудня 2014 р.). – К. : Інститут кримінально-виконавчої служби : Київський регіональний центр НАПрН України, 2014. – С. 231–232.
7. Булыко А.Н. Большой словарь иностранных слов. 35 тысяч слов / А.Н. Булыко. – 3-е изд., испр., перераб. – М. : Мартин, 2010. – 704 с.
8. Борисов В.І. Державна політика у сфері боротьби зі злочинністю та її напрями / В.І. Борисов // Проблеми законності : респ. міжвід. наук. зб. / відп. ред. В.Я. Тацій. – Х. : НЮАУ, 2009. – Вип. 100. – С. 305–312.
9. Лесников Г.Ю. Понятие уголовного политики, ее содержание и принципы / Г.Ю. Лесников, Н.А. Лопашенко // Энциклопедия уголовного права. – СПб. : Изд. проф. Малинина, 2005. – Т. 1 : Понятие уголовного права. – 2005. – С. 4–144.
10. Про освіту : Закон України від 23 травня 1991 р. № 1060-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 34. – Ст. 451.
11. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співавторством з атомної енергії їхніми державами членами, з іншої сторони : Закон України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 40. – Ст. 2125.
12. Литвак О.М. Загальнотеоретичні підвалини спеціально-кримінологічного запобігання злочинності / О.М. Литвак // Право України. – 2001. – № 5. – С. 97–103.
13. Фріс П.Л. Кримінально-правова політика Української держави: теоретичні, історичні та правові проблеми / П.Л. Фріс. – К. : Атіка, 2005. – 332 с.
14. Крижановський А.Ф. Доктрина правового порядку в Україні: генезис, сучасний стан і перспективи / А.Ф. Крижановський // Правова доктрина України : у 5 т. – Х. : Право, 2013. – Т. 1 : Загальнотеоретична та історична юриспруденція / [В.Я. Тацій, О.Д. Святоцький, С.І. Максимов та ін.] ; за заг. ред. О.В. Петришина. – 2013. – 976 с.
15. Панов М. Правова політика як універсальний феномен соціального буття / М. Панов, Л. Герасіна // Право України. – 2001. – № 8. – С. 35–41.
16. Фріс П.Л. Нарис історії кримінально-правової політики України : [монографія] / за заг. ред. М.В. Костицького. – К. : Атіка, 2005. – 124 с.
17. Маляренко В.Т. Про покарання за новим Кримінальним кодексом України / В.Т. Маляренко. – К. : Правова ініціатива, 2003. – 156 с.
18. Аналіз стану здійснення судочинства судами загальної юрисдикції в 2013 р. (за даними судової статистики) // Вісник Верховного Суду України. – 2014. – № 5 (165). – С. 23–34.
19. Про внесення змін до Кримінального кодексу України : Закон України від 08 квітня 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 23. – Ст. 867.
20. Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до Європейських стандартів : Закон України від 08 квітня 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 23. – Ст. 869.
21. Кримінальний проступок у доктрині та законодавстві : [монографія] / [авт. кол.: В.О. Туляков, Г.П. Пімонов, Н.І. Мітридан та ін.] ; за заг. ред. В.О. Тулякова. – Одеса : Юридична література, 2012. – 424 с.
22. Загальна характеристика Державної пенітенціарної служби України станом на 25 грудня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kvs.gov.ua>.